

Список використаних джерел

1. Ірха Ю. Б. Дотримання верховенства права та прав і свобод людини в умовах війни в Україні: проблеми теорії та практики. Інформація і право. 2023. № 3 (46). С. 42–54. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.3\(46\).287088](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.3(46).287088).
2. Козюбра М. Верховенство права: українські реалії та перспективи. Право України. 2010. № 3. С. 6–18.
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
4. Дзьобань О. П., Жданенко С. Б. Права людини і національна безпека: філософсько-правові аспекти взаємозв'язку. Інформація і право. 2020. № 2 (33). С. 9–22.
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

Чорноус Микола Костянтинович,

здобувач вищої освіти
навчально-наукового експертно-
криміналістичного інституту
Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
завідувач кафедри теорії, історії
та філософії права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент
Кривицький Юрій Віталійович

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Правовий нігілізм є одним із найбільш небезпечних соціально-правових явищ сучасності, що негативно впливає на рівень правосвідомості населення, стан законності та ефективність функціонування державних інституцій. У загальнотеоретичному розумінні правовий нігілізм визначається як негативне, зневажливе або байдуже ставлення до права, законів і правових цінностей, що проявляється у недотриманні правових норм, недовірі до державних органів та переконанні у неефективності правового регулювання [1, с. 284–286].

Актуальність дослідження правового нігілізму в Україні зумовлена сучасними суспільно-політичними процесами, зокрема умовами воєнного стану, реформуванням правоохоронної та судової систем, високим рівнем корупції та недостатнім рівнем правової культури населення. Правовий нігілізм може проявлятися як на побутовому рівні – через свідоме порушення законів громадянами, так і на рівні державного управління – через зловживання владою, корупцію та невиконання законодавства посадовими особами.

Основними причинами виникнення правового нігілізму є низький рівень правової культури населення, недосконалість законодавства, недовіра до судової системи та правоохоронних органів, правова необізнаність громадян, а також тривалий історичний вплив авторитарних моделей державного управління. Важливим чинником також є соціально-економічна нестабільність, яка формує у громадян переконання у неспроможності держави ефективно захищати їх права та законні інтереси [2, с. 198–201].

У сучасних умовах особливого значення набуває проблема взаємозв'язку правового нігілізму та правового виховання. Адже саме правове виховання виступає одним із важливих чинників правової реформи та формування належного рівня правосвідомості й правової культури населення [6, с. 100–103]. Низький рівень правової культури та правової освіченості населення створює підґрунтя для поширення правового нігілізму, формує байдужість до закону та знижує рівень довіри до державних інституцій.

Правовий нігілізм має негативні наслідки для держави та суспільства. Він сприяє поширенню правопорушень, підриває авторитет державної влади, знижує рівень довіри громадян до правоохоронних органів і суду, перешкоджає розвитку демократичної правової держави. У результаті формується правова пасивність населення та толерантність до незаконної поведінки.

Показовим історичним прикладом небезпеки правового нігілізму стали події періоду «сухого закону» у США в 1920–1933 рр. Формальна заборона виробництва та продажу алкоголю, яка не підтримувалася значною частиною суспільства, спричинила масове порушення закону, розвиток тіншового ринку та посилення організованої злочинності. Це продемонструвало, що право не може бути ефективним без належного рівня правосвідомості населення та суспільної підтримки правових норм. У подальшому саме усвідомлення негативних наслідків правового нігілізму стало

однією з причин скасування «сухого закону» та перегляду державної правової політики.

Для подолання правового нігілізму необхідне комплексне застосування правових, освітніх та організаційних заходів. Насамперед важливим є підвищення рівня правової культури населення шляхом розвитку правової освіти та правового виховання. Значну роль у цьому процесі повинні відігравати заклади освіти, засоби масової інформації, органи державної влади та громадські організації.

Одним із ключових напрямів подолання правового нігілізму є забезпечення принципу верховенства права та реальної рівності всіх перед законом. Ефективна боротьба з корупцією, прозорість діяльності державних органів, справедливе судочинство та належна діяльність правоохоронних органів сприятимуть підвищенню рівня довіри населення до держави та права. Важливе значення також має вдосконалення законодавства, усунення правових колізій та забезпечення стабільності нормативно-правової бази.

Отже, правовий нігілізм є складним соціально-правовим явищем, що негативно впливає на розвиток демократичної держави та громадянського суспільства в Україні. Подолання цього явища можливе лише за умови комплексного підходу, що передбачає підвищення рівня правової культури, удосконалення діяльності державних інституцій, забезпечення принципу верховенства права та формування у громадян поваги до закону.

Список використаних джерел

1. Теорія держави і права : підруч. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. / За ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.
2. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищих навч. закладів / М. В. Цвік та ін. / За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків : Право, 2011. 584 с.
3. Скаун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. 4-те вид. Київ : Алерта, 2016. 528 с.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
6. Кривицький Ю. Правове виховання та правова реформа: прояви взаємозв'язку і взаємовпливу. *Юридичний вісник*. 2022. № 2. С. 100–108. doi: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.2327>